

KUŇ JAKO PRACOVNÍ NÁSTROJ

Zkušební otázka: kolik lidí byste potřebovali na obhospodaření 65 000 hektarů, na nichž se pase 4 500 krav a pár tisícovek ročních telat a 125 koní, a dalších 2 000 hektarů polností? Různými cestami byste se dostali zřejmě k různým výsledkům. Na jeden z největších severoamerických rančů, Pitchfork Ranch, by ale ani ty nejnižší odhady zřejmě nestačily. Toto kolosální hospodářství obsluhuje kromě několika pomocných dělníků plných 6 (slovy šest) kovbojů. Tedy abychom byli zcela přesní, v době sklizně a značkování telat se jejich počet zvyšuje na 15. Je to samozřejmě dáno zcela jiným principem obdělávání půdy a pastvin a naprosto odlišným stylem práce. Na druhou stranu, proč se nepoučit tam, kde to funguje úspěšně už přes stočku let?

Jedním z nástrojů, který americkým chovatelům dobytka umožňuje tak efektivní provoz, je kovboj. Jakkoli jsou jeho znalosti, schopnosti a pracovní nasazení nezastupitelné, je to jeho kůň, který z něj dělá onu obdivovanou ikonu Západu. Nemůže to ovšem být kůň jakýkoli - musí být perfektně trénovaný pro svou práci a musí k ní mít přirozené vlohy.

Naštěstí dala příroda kovbojům dar v podobě speciálního plemene. Je jím americký honácký kůň zvaný stručně quarter (čti kvótr). Vznikl mícháním nejrůznějších ras a při osídlování Nového světa sehrál nezastupitelnou roli jako spolehlivý dítk pod sedlem, v pluhu, zápřahu a ve chvílích volna i jako rychlý sprinter na dostihových drahách. Odtud je i jeho název odvozený od čtvrtímíle (quartermile, cca 400 metrů), což byla a je jeho parádní distance. Menší, pevné stavění, výborné osvalení a neuvěřitelné hbití quarterů jsou jako jedni z mála schopni svou hbitostí a obratností konkurovat dobytku ve volném terénu. A aby toho nebylo málo, dostali do vínku u jiných plemen prakticky neexistující instinkty pro práci s dobytkem. Američané tomu říkají "cit pro krávu". Quarteri nejenže se krav nebojí, ale jsou často schopni plnit požadované úkoly mezi dobytkem nejen na pobídky jezdce, ale zcela samostatně. Důkazem za mnohé jiné může být slavný jednooký hřebec Rey Jay, který dokázal na závodech po pádu jezdce sám uhlídat oddělenou krávu od stáda a přerušit práci až na zvukový signál.

Tato vlastnost, podobná vlastnostem pasteveckých psů, je do značné míry dědičná a u některých rodin a linií tak silná, že se projevuje už u malých hříbat, která si krátí na louce čas "pasením" motýlů - kopírují každý jejich pohyb a hbitě přitom poskakují. Když dorostou, jsou tyto koně schopni pracovat s dobytčetem jako mrštná kočka hlídající si každý krok své "myšky". Je potřeba kvůli očkování oddělit od stáda jeden kus a odehnat ho stranou? Pro dobytčářské quartery záležitost několika minut. Uteklo tele kam nemělo? Kůň si už poradí. Než krávu vůbec napadne, že by se mohla vydat nějakým směrem, už jí kůň stojí

v cestě a tlačí ji tam, kde to honák potřebuje. Ideální kovbojský kůň je dokonalý pracovní nástroj: zůstává klidný za všech okolností, nedá se vyrušit ani dobytčím, ani okolním, hlídá si každý pohyb dobytčete, a přitom není agresivní. Výroba takového nástroje ovšem není jednoduchá záležitost a výcvik je dlouhodobý. Žádné zkratky neexistují a příprava koně je záležitostí zkušeného trenéra. Jen ten může vrozený talent koně rozvinout k dokonalosti.

Abyste quartery viděli v akci mezi dobytčím, nemusíte proto jezdit na ranč do Ameriky. Koně své jedinečné umění předvádějí už i v Evropě a u nás i na sportovních kolbištích v disciplíně označované jako cutting (čti kating). Tato typizovaná verze práce s dobytčím se sice k práci opravdového kovboje nedá přirovnat, ale i tak je tím nejakčejším, co můžete na závodech koní vidět. Jezdec a jeho kůň mají 2,5 minuty na to, aby vstoupili do stáda telat, oddělili z něj jeden kus a udrželi ho po celou dobu stranou. Jakmile je vybraný kus zahánán do středu kolbiště, zůstává jezdec s koněm mezi krávou a stádem a všemožně jí brání v návratu. Dobytčete to po čase vzdává a samo zastaví. Jezdec mu pak může dovolit proběhnout kolem a vybere si ze stáda další kus. U špičkových koní není výjimkou, že v časovém limitu takto dvojice zpracuje 2-3 kusy. Rozhodčí hodnotí výkon složitým bodovacím systémem, v němž se zohledňuje i styl práce koně, jeho samostatnost při práci i živost dobytčete a reakce koně, stejně jako minimum zásahů ze strany jezdce.

Bohužel, právě potřeba dobytka činí z atraktivního cuttingu disciplínu, s níž se u nás setkáte jen sporadicky. Pokud vás představa pracovního dobytčářského koně zaujala, nedejte si ale ujít možnost vidět vše na vlastní oči v praxi. Přinejmenším máte jistotu adrenalinovou podívanou na to, co všechno koně dokážou. A kdo ví, třeba vás to inspiruje k tomu, že příští sezónu vyjedete mezi vlastní krávy na vlastním koni.

S. Lečíková

